

Miha Sever

Podiplomski študent Filozofske
fakultete Univerze v Ljubljani
mihasever98@gmail.com

COBISS: 1.04

Uporaba YouTube videoposnetkov pri pouku geografije

YouTube Videos in Geography Lessons

Izvleček

YouTube je največja svetovna prostodostopna platforma za nalaganje in deljenje videoposnetkov. Nanjo videoposnetke nalagajo ljudje s celega sveta, tako amaterji kot profesionalci, zato je priročna za didaktično uporabo pri pouku geografije. Z YouTubom si učitelji lahko pomagajo na vseh nivojih izobraževanja, vendar morajo predtem ovrednotiti in upoštevati njegove didaktične prednosti in pomanjkljivosti. Slovenska produkcija neposredno geografskih izobraževalnih vsebin na YouTubu je šibka, zato bi bilo smiselno razmisliti o državno spodbujeni produkciji geografskih izobraževalnih vsebin, vezanih na učni načrt. Se pa ustvarjanja kakovostnih YouTube videoposnetkov lahko lotimo že v šoli v okviru raznolikih dejavnosti.

Ključne besede: YouTube, videoposnetki, didaktika geografije, internet

Abstract

YouTube is the world's largest free video hosting and sharing service. People from all over the world, both amateurs and professionals, upload videos on YouTube, thus making it convenient for didactic use in geography lessons. Teachers at all levels of education can benefit from the website, but they must first evaluate and weigh its didactic strengths and weaknesses. Slovenian YouTube video production of authentic geography educational resources is rather limited. As a result, it would make sense to consider developing curriculum-linked state-promoted geography educational content. Quality YouTube videos can, of course, be created in schools as part of various activities.

Keywords: YouTube, videos, geography didactics, Internet

YouTube

YouTube je največja svetovna prostodostopna platforma za nalaganje in deljenje videoposnetkov. Združuje lastnosti družbenega omrežja in medijskega središča. Nanj lahko svoje posnetke nalaga kdorkoli, od popolnih amaterjev do poklicnih profesionalcev. Uporabniki lahko videoposnetke spremljajo, a tudi delijo, všečkajo in komentirajo.

Leta 2020 je bil YouTube tretja najbolj obiskana spletna stran za Googlom in Facebookom (Betteridge v Poteko, 2020). Vsak mesec do njega dostopa več kot dve milijardi uporabnikov,

dnevno pa spremljajo več kot milijardo ur videoposnetkov (YouTube za medije v Poteko, 2020).

Video ni postal le razpoložljiv, ampak tudi popularen pri internetnih uporabnikih. S popularnostjo je rasla tudi pozornost strokovnjakov in praktikov na področju didaktike. Že s koncem prvega desetletja 21. stoletja so številne univerze začele objavljati svoje izobraževalne vsebine na svojih YouTube kanalih. Marca 2009 je podjetje YouTube zagnalo podsekcijo videoposnetkov, imenovano YouTube EDU, ki zaobjema kvalitetne izobraževalne vsebine – te pa seveda zdaleč ne predstavljajo

vseh relevantnih posnetkov za rabo v šoli (Snelson, 2009).

Didaktična vloga YouTubea

Učenci si želijo stalnih potrditev relevantnosti učne snovi, predvsem s primeri različnih praks po svetu; to jim spremljanje videoposnetkov omogoča (Berk, 2009). Geografija kot izrazito dinamičen šolski predmet se mora odzivati na aktualne dogodke ter procese in tako učence motivirati za kritično razmišljanje (Matkovič, 2019). YouTube kot največje spletišče prostodostopnih videovsebin, na katero videoposnetke nalagajo ljudje s celega sveta, tako amaterji kot profesionalci, se zato samo ponuja za didaktično uporabo pri pouku geografije.

Z vidika didaktike lahko delimo YouTube videoposnetke z geografsko vsebino na tiste z inherentnim didaktičnim namenom in tiste brez njega. Prvi so ustvarjeni z namenom izobraževati gledalce, zato poleg filmske komponente vsebujejo tudi razlago v besedilni obliki (pisni, s pripadajočim zapisom na filmski podlagi, ali govorjeni, s pripovedovalcem). Če so didaktično ustrezni, jih učenci lahko spremljajo tudi brez učitelja, npr. doma. Drugi pa so prvotno ustvarjeni z drugim namenom, npr. dokumentiranje določenega pojava ali dogodka, vplivanje na potrošnike (turistični posnetki, odprtje tovarne ...) ipd. Učitelj lahko z njihovim predvajanjem učencem posreduje učno vsebino ob pomoči svoje razlage. Primer takega posnetka je npr. amaterski posnetek kraških poplav ali gozdnega požara.

YouTube lahko izboljša tako kakovost kot dostopnost poučevanja, pa tudi obogati in razširi raziskovalne interese učencev (Weigel v Tan, Pierce, 2012). Videoposnetki sprožajo aktivnosti v obeh možganskih poloblah. Najučinkoviteje naj bi se učenci učili ob videih s spremnim besedilom ali pripovedovanjem (Berk, 2009). Vendar pa slednje zožuje učiteljeve možnosti za podrobnejšo ali drugačno razlago in iz nje izhajajoče aktivnosti.

Večina mladih YouTube uporablja vsakodnevno, vendar na njem navadno ne gledajo izobraževalnih vsebin. Uporaba videoposnetkov pri pouku lahko izboljša učinkovitost učnega procesa. Učenci radi opravljajo naloge v video obliki (Duschenko, 2019). Pri poučevanju si z YouTubeom lahko pomagamo na vseh nivojih izobraževanja, od vrtca do univerze (Berk, 2009; Szeto, Yan-Ni Cheng, 2014; Sulistianingsih, Mukminan, 2018). YouTube je na področju formalnega izobraževanja že tako navzoč, da

ga učitelji pogosto pojmujejo kot virtualno videoknjaznico. Učitelji si z njim pomagajo tako pri delu v klasičnih učilnicah kot pri računalniškem pouku (Szeto, Yan-Ni Cheng, 2014). Učitelji učence pogosto spodbujajo k spremljanju izobraževalnih YouTube posnetkov kot dodatnih učnih virov, učenci pa s pomočjo posnetkov lažje razumejo geografske učne vsebine (Sulistianingsih, Mukminan, 2018).

Raziskave kažejo, da študenti močno podpirajo uporabo videoposnetkov pri pouku; saj je dobro, da dobijo tudi druga mnenja, ne le profesorjevega, so odlično izhodišče za diskusijo, profesor pa s svojim didaktičnim in strokovnim znanjem bolje presoja, kateri videoposnetek je najprimernejši za predstavitev obravnavane teme. Še vedno velja, da moramo videoposnetke uporabljati za obogatitev pouka, ne za njegovo nadomeščanje (Tan, Pierce, 2012).

Uporabljeni videoposnetki naj ne bi vsebovali eksplicitnih prikazov nasilja, neprimerne jezika, spolnosti in golote (Berk, 2009). Učitelji naj se izogibajo nesramnih ali žaljivih videov, razen če s tem opravičujejo didaktičen namen: v teh primerih je smiselno razmisliti o predhodnem opozarjanju učencev na žaljive ali kako drugače nespodobne dele videa (prav tam: 7). Za geografe je premislek o vključevanju tako ali drugače kontroverznih videoposnetkov relevanten v okviru družbenogeografskih tem, pri katerih obravnavajo socialno-, politično- in kulturnogeografska trenja med družbenimi skupinami (neprimeren jezik, nasilje), ekologije (uničena ali poškodovana flora, predvsem pa favna) ipd.; videu mora pred predvajanjem ali po njem slediti ustrezna didaktična razlaga oz. pojasnilo. Ker taki videoposnetki lahko močno čustveno vplivajo na učence, se morajo učitelji na potencialne odzive ustrezno pripraviti; dobrodošel je neposreden kratek premor po predvajanju, da učenci lahko strnejo vtise, nato pa jih povprašati po odzivih in iz njih izpeljati naslednjo fazo učne enote.

Na pomen YouTubea za pouk šolske geografije je v slovenskem prostoru bežno opozoril že Matkovič (2019), ki je poudaril, da morajo učitelji zaradi obilice možnosti pregledati in oceniti primernost vsebine, učence pa med predvajanjem opozarjati na določene podrobnosti in preverjati razumevanje vidnega.

Na YouTubeu je naložena nepregledna množica videoposnetkov, povezanih z geografijo. Da bi učenci spremljali tiste kanale, ki so strokovno, vsebinsko in didaktično ustrezni – mnogi posnetki namreč vabijo s svojo privlačno grafično podobo ali mladim bližjemu jeziku,

YouTube videoposnetke z geografsko vsebino delimo na tiste z inherentnim didaktičnim namenom in tiste brez njega. Prvi so ustvarjeni z namenom izobraževati gledalce, poleg filmske komponente vsebujejo tudi razlago v besedilni obliki, drugi pa so prvotno ustvarjeni z drugim namenom, npr. dokumentiranje določenega pojava ali dogodka, vplivanje na potrošnike ipd.

Če se učitelji odločijo, da bodo pri pouku predvajali YouTube posnetek v tujem jeziku in brez slovenskih podnapisov, morajo posnetek predhodno ali po predvajanju razložiti ter natančno preveriti razumevanje videnega, tudi pri tistih v angleščini, četudi menijo, da jih bodo učenci razumeli. Posnetki v tujem jeziku so sicer dobrodošla metoda pri medpredmetnem povezovanju, sploh pri drugem tujem jeziku.

ki pa ne ustrezajo nujno šolskim vsebinam ali celo napačno prikazujejo podatke – bi bilo zelo dobrodošlo, da učitelji na začetku leta ali ob sprotni obravnavi učencem pošiljajo povezave do relevantnih in kakovostnih kanalov in videoposnetkov. Tudi sicer pa bi učiteljem delo pri iskanju in vrednotenju videoposnetkov močno olajšala virtualna baza videoposnetkov, kamor bi učitelji geografije iz vse Slovenije lahko nalagali posnetke, s katerimi so si pomagali pri pouku.

Če se učitelji odločijo, da bodo pri pouku predvajali YouTube posnetek v tujem jeziku in brez slovenskih podnapisov, morajo posnetek predhodno ali po predvajanju razložiti ter natančno preveriti razumevanje videnega, tudi pri tistih v angleščini, četudi menijo, da jih bodo učenci razumeli. Posnetki v tujem jeziku so sicer dobrodošla metoda pri medpredmetnem povezovanju, sploh pri drugem tujem jeziku.

Didaktične prednosti in pomanjkljivosti YouTube videoposnetkov

Didaktična uporaba YouTube videoposnetkov ima številne prednosti:

- S pragmatičnega vidika je izredno pomembna prosta dostopnost videoposnetkov. Lahko jih uporabljamo zastonj, kjerkoli in kadarkoli, z več elektronskih naprav, zato so primerni tako za rabo pri pouku kot za ogled doma.
- Priročni so za izvedbo metode uporabe videoposnetkov. Učinkovit pouk sestavljajo raznolike oblike in metode, pri izvedbi omenjene metode pa se YouTube izkaže kot najpriročnejši, saj predstavlja množično zbirko internetno dostopnih videoposnetkov (ni nam treba hraniti in uporabljati videoposnetkov na DVD-jih, kasetah ipd.).
- Z njimi učinkovito sledimo načelu nazornosti pri pouku geografije. Z njihovo rabo poleg besednih in slikovnih podatkov učenci dobivajo tudi videopodatke, ki lahko posebej nazorno prikazujejo procesnost geografskih elementov in dejavnikov, kronološko zaporedje dogodkov in pojavov itd.
- Z njimi lajšamo učenje učencem s prevladujočim vizualnim in tudi avditivnim zaznavnim sistemom.
- YouTube omogoča dostop do velikanske množice podatkov. Videoposnetki izhajajo iz številnih in razpršenih virov, z vseh koncev sveta, zato ponujajo pestro možnost izbire.
- Gledanje YouTube posnetkov je učencem znano in domače, zato lahko njihova uporaba pri pouku viša učno motivacijo.

- Iz istega razloga so primerni tudi za obrnjeno učenje, posebej pri daljših in kompleksnejših posnetkih, krajši pa so lahko izhodišče za domačo nalogo.

Poleg prednosti ima uporaba YouTube videoposnetkov tudi svoje pomanjkljivosti:

- Njihova premišljena vključitev v pouk terja veliko časa, in sicer tako pred izvedbo učne enote kot med njo. Učitelj mora pred izvedbo učne enote pregledati obilico posnetega gradiva, da najde posnetek, primeren za dano didaktično dejavnost, pri učni pripravi pa mora zasnovati uvod v predvajanje videoposnetka in iz njega izhajajoče dejavnosti. Učitelj mora najprej preveriti razumevanje posnetka, navadno pa mu sledi kompleksna učna metoda, npr. daljši razgovor, diskusija ali debata. Vse naštetu lahko zapolni velik del učne enote.
- Za pouk primeren videoposnetek je težko najti, saj mora izpolnjevati številne zahteve (didaktična ustreznost, video- in avdiokakovost, terminološka ustreznost, celostna jezikovna ustreznost, primerna dolžina in vsebina, časovna in prostorska relevantnost, težavnost razumevanja (izobraževalni nivo), objektivnost (turistični, propagandni, promocijski nameni ...)).
- Kakor lahko uporaba videoposnetkov učence motivira, jih lahko tudi demotivira oz. jim zmanjša učno pozornost. Učenci gledanje videoposnetkov povezujejo s prostočasno dejavnostjo, zato jih med poukom lahko dojamejo kot odmor med učno enoto. Večje težave so pri daljših, grafično manj atraktivnih in vsebinsko kompleksnejših videoposnetkih. Mlajši gledalci namreč vse bolj težijo h krajšim posnetkom (Macchi Jánica, Tomassini, Guarducci, 2018). Zato moramo pri njihovi uporabi načrtovati tudi dejavnosti in naloge, vezane na videoposnetek, po možnosti pa s tem učence seznaniti pred predvajanjem.
- Pogosto se pojavljajo tudi tehnične težave, bodisi s strojno bodisi s programsko opremo, npr. težave s projektorjem, zaslonom, platnom ali interaktivno tablo, sesutje strežnikov, onemogočen dostop do interneta ipd. Kljub navidezni banalnosti lahko tovrstne težave popolnoma onemogočijo izvedbo učne enote, sploh če je spremljanje videoposnetka osrednja dejavnost, na podlagi katere načrtujemo preverjanje, utrjevanje in nove naloge. Zato si ob pisanju učne priprave ni odveč zamisliti alternativne možnosti usvajanja učne snovi, če pride do takih težav.

Primeri tvorcev geografskih YouTube posnetkov

V Sloveniji imamo šibko produkcijo neposredno geografskih izobraževalnih vsebin v slovenščini; take ustvarjalce bi lahko prešteli na prste rok. Predstavili bomo dva izmed njih, in sicer Nejca Kavko, magistrskega študenta geografije in zgodovine, in Simona Purgerja, učitelja geografije, zgodovine, DKE ter izbirnega predmeta verstva ter etika na OŠ Polhov Gradec.

Nejc Kavka pri svojem delu združuje film in geografske ter zgodovinske vsebine. Ustvarja grafično in strokovno visokokakovostne videoposnetke, za katere porabi tudi več mesecev časa. Njihove vsebine se neposredno ne nanašajo na osnovnošolske ali srednješolske učne načrte, ampak podrobneje predstavljajo izbrana geografska in zgodovinska poglavja; pri tem se Kavka intenzivneje ukvarja z zgodovino kot geografijo. Videoposnetke izdeluje in objavlja iz lastne ljubezni do študijske snovi in filmskega ustvarjanja (Kavka, Ilc Klun, 2022). V okviru slednje moramo omeniti njegov dobrih pet minut dolg videoposnetek *Zakaj je Islandija?* (Kavka, 2021), ki na zanimiv način obravnava geološke in geomorfološke procese tega otoka. Sestavljen je iz profesionalnega kolaža animacij, zemljevidov ter fotografij, ki ga dopolnjuje kakovostna produkcija zvoka – glasbe in Kavkove razlage.

Tudi osnovnošolski učitelj Simon Purger se pri objavljanju videoposnetkov bolj posveča zgodovini kot geografiji. Slednji so navadno povezani z geografskimi projekti ali znamenitostmi, ki jih obiše (Purger, Sever, 2022). Je ploden ustvarjalec (o zgodovinskih vsebinah je objavil že skoraj 150 posnetkov), posnetki so vezani na osnovnošolske učne načrte, zato so z didaktičnega vidika veliko bolj sistematični (avtor jih tudi ustrezno deli na šolska leta, tj. ZGO 6, 7, 8 in 9). Osrednje posnetke, v katerih razlaga šolsko snov, dela Purger sam, pri tem pa ga spremljajo računalniško dodani napisi, fotografije in zemljevidi. Videoposnetki so izrazito pragmatične narave; osnovni namen je bil ustvariti učila, ki bi učencem pomagala pri učenju in jih k učenju tudi motivirala. Motivacijo za snemanje in objavljanje je avtor dobil z epidemijo novega koronavirusa. Z objavljanjem javno dostopnih posnetkov je želel biti bližje svojim učencem, hkrati pa dostop do razlag omogočiti tudi drugim (Purger, Sever, 2022).

Sedanji in prihodnji potenciali geografskih YouTube videoposnetkov v slovenščini

Predstavili smo dva ustvarjalca in nalagalca geografskih izobraževalnih vsebin na prostodostopnem portalu YouTube, ki sta si različna po motivaciji, vsebini, produkciji, številu in namenu videoposnetkov. Skupno obema pa je dejstvo, da sta se ustvarjanja lotila na lastno željo in veselje, brez neposrednih koristi.

Glede na popularnost, prostodostopnost in razširjenost YouTubea, hkrati pa tudi s spremenjenimi učnimi okoliščinami, povezanimi z epidemijo novega koronavirusa, bi bilo smiselno razmisliti o državno spodbujeni produkciji geografskih (in tudi sicer šolskih) izobraževalnih vsebin, vezanih na učni načrt. S tem bi uporabniki YouTubea lahko kadarkoli dostopali do relevantnih geografskih informacij v slovenščini, s čimer bi se izognili nepreverjenim in potencialno napačnim informacijam amaterskih videoposnetkov, terminološki zmedi in nujnemu prevajanju iz tujih jezikov, pri tuji produkciji pa se moramo – sploh kot geografi! – zavedati, da ta sledi lastnemu pogledu oz. pogledu lastne države/narodne/kulturne/druge interesne skupine na učno snov. Učitelji bi s tem pridobili učila, ki učence motivirajo, so priročna za obrnjeno učenje in vedno dostopna, ne glede na zdravstvene in druge krizne razmere.

Za primer naj podamo aktivnost sosednje države Hrvaške, ki je pod okriljem Ministrstva za znanost in izobraževanje (Ministarstvo znanosti i obrazovanja) in drugih partnerjev vzpostavila YouTube račun i-nastava¹, na katerem je naloženih več sto videoposnetkov z razlagami učne snovi vseh predmetov vseh razredov osnovne in srednje šole. Posnetki so dolgi 10–20 minut, sestavljeni pa so iz PowerPointovih drsnic², na katerih je napisana učna snov, s pripadajočo učiteljevo govorno razlago.

Podobno kot Kavka in Purger lahko mnogo storimo tudi v okviru šol; videoposnetke lahko snemajo tako učitelji kot učenci, sami ali v sodelovanju. Prva možnost so seveda domače naloge, lahko tudi obveznosti za pridobitev ocene (npr. del portfolia). Pri tem je učencem treba dati natančna navodila, pred objavo

Z državno spodbujeno produkcijo geografskih (in tudi sicer šolskih) izobraževalnih vsebin, vezanih na učni načrt, bi uporabniki YouTubea lahko kadarkoli dostopali do relevantnih geografskih informacij v slovenščini, s čimer bi se izognili nepreverjenim in potencialno napačnim informacijam amaterskih videoposnetkov, terminološki zmedi in nujnemu prevajanju iz tujih jezikov.

1 Dostopno na: <https://www.youtube.com/channel/UC7-CBGIJkbV7ms2C6grCtkA/playlists>

2 Po Duschenu gre v teh primerih za t. i. kvazi videoposnetke, saj niso animirani ali filmski posnetki, ampak so sestavljeni iz niza statičnih podob (fotografij, drsnic ipd.) (2019). Lahko pa jih opredelimo za hibridne videoposnetke, če drsnice v kotu spremlja videoposnetek pripovedovalca ali ta grafično markira drsnice (z miško, grafičnim črtalom ipd.).

pa videoposnetek recenzirati, da ustreza strokovnim, etičnim in didaktičnim kriterijem. Videoposnetke kakovostnejše produkcije je v šoli mogoče ustvarjati tudi v okviru projektnih dni in projektnih nalog ter v okviru krožkov, pripravno in dobrodošlo pri tem je medpredmetno sodelovanje (npr. z informatiko, pa tudi z drugimi predmeti). S tem pri učencih razvijamo znanje na najvišji stopnji po Bloomovi taksonomiji, tj. kreativno uporabo, saj je videoposnetek izdelek, temelječ na premišljeni predstavitvi geografskih dejstev in procesov; poleg tega jih učimo tudi timskega dela, z naloganjem na prostodostopno platformo pa tudi humanistične delitve znanja.

Poleg videovsebin, ki zahtevajo veliko časa in angažmaja, YouTube omogoča tudi dodajanje podnapisov v poljubnem jeziku, če avtor svojim videoposnetkom doda to možnost. To pomeni, da namesto ustvarjanja novih videoposnetkov lahko izberemo kakovostne videoposnetke v tujih jezikih in jim dodamo podnapise v slovenščini, s čimer večamo opremljenost digitalnih geografskih izobraževalnih vsebin v slovenskem jeziku. Tudi to dejavnost učitelji lahko vodijo in usmerjajo v obliki domačih nalog, krožkov in medpredmetnih povezovanj z informatiko in slovenščino.

Viri in literatura

- Berk, R. A. (2009). Multimedia Teaching with Video Clips: TV, Movies, YouTube, and mtvU in the College Classroom. *International Journal of Technology in Teaching and Learning*, 5, 1, str. 1–21.
- Duschenko, O. S. (2019). Features of YouTube video service use in the education process. *Modern Teaching Technologies*, 99, 4, str. 95–106.

Ellese Sulistianingsih, M. (2018). The Use of YouTube as a Geography Learning Source in High Schools. *Advances in Social Science, Education and Humanities Research. Proceedings of the 3rd International Conference on Current Issues in Education (ICCIE 2018)*, str. 167–170.

Kavka, N. (2021). *Zakaj je Islandija?* https://www.youtube.com/watch?v=AHi_J2Faeeo

Kavka, N., Ilc Klun, M. (2022). Kako uspešno združiti film in geografijo? *Geografska širina*, januar 2022. <https://geo.ff.uni-lj.si/o-oddelku/geografska-sirina>

Macchi Jánica, G., Tomassini, M., Guarducci, A. (2018). Video as a support to education in geography. *Journal of Research and Didactics in Geography (J-READING)*, 2, 7, str. 107–116.

Matkovič, M. (2019). Razvijanje geografskih veščin s pomočjo IKT pri pouku geografije v osnovni šoli. *Geografija v šoli*, 27, 1, str. 31–35.

Poteko, I. (2020). *Govorno-besedilni vidik videoposnetkov na YouTubeu*. Diplomsko delo. Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani.

Purger, S., Sever, M. (2022). Ekskurzije, krožki in YouTube: delo modernega učitelja geografije – intervju z učiteljem Simonom Purgerjem. *Geografska širina*, marec 2022. <https://geo.ff.uni-lj.si/o-oddelku/geografska-sirina>

Snelson, C. (2011). YouTube across the Disciplines: A Review of the Literature. *MERLOT Journal of Online Learning and Teaching*, 7, 1, str. 160–169.

Szeto, E., Yan-Ni Cheng, A. (2014). Exploring the Usage of ICT and YouTube for Teaching: A Study of Pre-service Teachers in Hong Kong. *Asia-Pacific Edu Res*, 23, 1, str. 53–59.

Tan, E., Pearce, N. (2012). Open education videos in the classroom: Exploring the opportunities and barriers to the use of YouTube in teaching introductory sociology. *ALT-C 2011 Conference Proceedings*, str. 125–133.